

Arbetstidsnämndens kansli
Sveriges Kommuner och Regioner

Diarienummer: SKR 240507a

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 3 juni kl. 14.00 – 14.45

Dispensansökan från Region Skåne

Arbetstidsnämndens beslut

Arbetstidsnämndens beslut framgår av bilaga, 4 sidor.

Tidsperiod för beviljad dispens

Tidsperiod framgår av bilagan.

Ärendeberedning

Ärendet har beretts av SKR och Sveriges läkarförbund.

Beslutet expedierat 2024-06-10

Ordförande

Anders Ferbe

Bakgrund

Den 30 november 2022 gjordes på det kommunala området ändringar i kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser. Ändringarna föranleddes av kritik från EU-kommissionen som hotade att stämma Sverige för fördragsbrott då arbetstidslagen och kollektivavtalens tillämpning inte garanterade arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila under en 24-timmarsperiod.

För att uppfylla kraven i EU:s arbetstidsdirektiv skärptes reglerna i AB § 13. Huvudregeln i § 13 mom. 5 är att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande under varje period om 24 timmar så att arbete och vila regelbundet följer på varandra.

I undantagsfall får huvudregeln frångås och det gäller endast vid kombinationen arbete och jour om det föreligger särskilda skäl i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet.

Bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska tydligt motiveras och göras utifrån en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila, vilket följer av en skyddslagstiftning, och verksamhetens behov av att säkra bemanningen. Den sammanlagda tiden får då som högst uppgå till 20 timmar.

Ändringarna i AB § 13 gäller från den 1 oktober 2023.

I maj 2023 gjordes följdändringar i vissa bilagor till HÖK/AB. De nya bestämmelserna i avtal samt bilagor trädde i kraft den 1 februari 2024.

Samtidigt med ändringarna i bilagorna till HÖK/ AB träffades en överenskommelse om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB i samband med planerad arbetstidsförläggning. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar. I överenskommelsen konstaterar centrala parter att dispens ska tillämpas restriktivt.

Frågor om dispens beslutas av en särskilt inrättad arbetstidsnämnd. Dispens kan beviljas i högst ett år.

Bestämmelserna om dispens finns i § 3 i överenskommelsen om dispens och har följande lydelse.

§ 3 Dispens

Centrala parter inrättar ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt.

Dispens innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour enligt AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det ska vid dispens alltid göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Arbetsgivaren är skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges. Dispens beviljas endast då inga andra rimliga åtgärder står till buds, det vill säga när det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas. Det kan till exempel handla om enstaka verksamheter i glesbygd och/eller då tillgången på viss specifik kompetens är begränsad och kräver sådan förläggning.

Räddningstjänsten kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren prövat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov.

Anmärkning

Dispensen avser endast det planerade undantaget i AB § 13 mom. 5 och motsvarande bestämmelser i bilagor. I övrigt gäller § 13 och bilagor i sin helhet.

Ansökan från Region Skåne

Region Skåne har inkommit med en ansökan om dispens avseende avvikelse från AB § 13 mom. 5, samt Specialbestämmelse för läkare, punkt 4 b).

Ansökan avser verksamheten Skånes universitetssjukhus, verksamhetsområde thorax och kärl och funktionen thoraxprimärjour inom sektion thoraxkirurgi.

Ansökan omfattar sammanlagt 10 personer, tre biträdande överläkare, tre ST-läkare, tre specialistläkare samt en legitimerad läkare som bemannar primärjouren.

Verksamheten ansvarar för all vård och behandling av hjärt-, lung- och thorakala aortasjukdomar i Region Skåne dygnet runt. Därutöver tillkommer ett regionalt uppdrag avseende ECMO (extrakorporeal membranoxxygenering) vid svår lungsvikt samt tre nationellt högspecialiserade vårduppdrag (NHV): hjärttransplantation, lungtransplantation och hjärtkirurgi på vuxna med medfödda hjärtfel. För NHV finns speciella villkor som är avtalade med Socialstyrelsen om kapacitet och akut verksamhet samt kompetens. Uppdragen hanteras praktiskt av thoraxprimärjour i samarbete med thorax transplantationsjour (beredskap) och operationsjour för transplantation (beredskap) samt thoraxbakjour (beredskap).

Som skäl för dispens har regionen uppgett följande.

De nya dygnsvilloreglerna innebär kortare arbetspass och att antalet underläkare måste ökas vilket kan få betydande konsekvenser för patientsäkerheten.

I samband med pandemin för tre år sedan prövade Regionen att anställa flera underläkare. Detta ledde till lägre kompetens hos flera av underläkarna och endast två av dem erhöll tillräcklig kirurgisk exponering för att kunna tjänstgöra som thoraxprimärjour. I normalfallet brukar samtliga underläkare som anställs

uppnå jourkompetens. Ökning av bemanningen skapade således en nettoförlust av tillgängliga thorax primärjourer.

Vidare innebär fler underläkare som ska läras upp inom thoraxkirurgi lägre exponering för såväl kirurgiska ingrepp som för kliniska frågeställningar och konsultfrågor från andra verksamheter. Den tid som krävs för att uppnå rätt kompetens förlängs samtidigt som det förkortar perioden som underläkaren kan tjänstgöra som thoraxprimärjour.

Försämrade kompetens hos thoraxprimärjour skulle leda till att thoraxtransplantationsjour oftare skulle behöva arbeta aktivt under sin beredskap som assistent på avancerade fall under jourtid.

Bedömning

Ansökan om dispens avser verksamheten vid Skånes universitetssjukhus, verksamhetsområde thorax och kärl och funktionen thoraxprimärjour inom sektion thoraxkirurgi.

Regionen söker dispens, för att under ett år, kunna förlägga 24 timmars tjänstgöring under veckans alla dagar. Ansökan gäller tre biträdande överläkare, tre ST-läkare, tre specialistläkare samt en legitimerad läkare som bemannar Thorax primärjourslinje.

Enligt de ovan redovisade reglerna för dispens kan sådan endast beviljas under förutsättning att arbetsgivaren har uttömt alla möjligheter att bemanna verksamheten enligt AB och aktuell bilaga och då inga andra rimliga åtgärder står till buds.

Huvudregeln i läkarnas specialbestämmelser är att förläggning av ordinarie arbetstid sker helgfri måndag till fredag klockan 07–21. En ny punkt 4 b) specialbestämmelserna trädde i kraft den 1 februari 2024. Ändringen innebär att andelen jour kan utökas till att utgöra hela den högsta sammanlagda arbetstiden om 20 timmar.

På ett övergripande plan handlar det om att regionen vill behålla den nuvarande förläggningen av arbetstiden för att kunna hantera bemanningen.

Regionen har utförligt beskrivit konsekvenserna att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB och varför de kommit fram till att ansöka om dispens. Det huvudsakliga skälet är att kunna upprätthålla ett hållbart och patientsäkert primärjourssystem i en verksamhet som bedriver nationell högspecialiserad vård på uppdrag av Socialstyrelsen.

Beslut

Arbetstidsnämnden beviljar, för berörda yrkesgrupper enligt ansökan, dispens för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar, i enlighet med ansökan, under tiden 3 juni 2024—2 juni 2025.

Beslutet avser en begränsad tid och förutsätter att arbetet med omställning till de nya arbetstidsbestämmelserna fortgår.